

Barbaros Mh. Ahlat Sk. Varyap Meridian Sitesi
E1 Blok Kat:23 D:153 Batı Ataşehir/ İSTANBUL/
TÜRKİYE
Tel : +90.216 510 00 39 – 40
Faks : +90.216 510 00 38
E-mail : ismail@mustafatopaloglu.av.tr
Web : www.mtopaloglu.av.tr

DERNEK GENEL KURULLARINA KATILMA VE OY KULLANMA ESASLARI

Stj.Av. Menifer KIZILKAYA

Stj.Av. Fatma Ceren SİYER

1. DERNEKLERDE GENEL KURUL

Derneklerin en yetkili karar organı olan genel kurul, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu(“TMK”) m.73 uyarınca;“... *derneğin en yetkili karar organı olup; derneğe kayıtlı üyelerden oluşur.*”

Derneklerin en üst karar organı olan genel kurul, üyelerin dernek iradesinin oluşumuna doğrudan katılım sağladıkları temel organdır. Bu nedenle, üyelikten doğan yönetime katılma hakkı esas itibarıyla genel kurul faaliyetleri aracılığıyla kullanılmaktadır.

TMK m. 80 uyarınca genel kurul, derneğin temel karar organı olarak yalnızca belirli konularda karar almakla sınırlı olmayıp, aynı zamanda dernek organlarının oluşumu ve denetimi bakımından da asli bir yetkiye sahiptir. Bu kapsamda genel kurul, dernek iradesinin şekillenmesinde ve dernek faaliyetlerinin hukuka ve tüzük hükümlerine uygun şekilde yürütülmesinin sağlanmasında merkezi bir rol üstlenmektedir.

Bu doğrultuda, genel kurulun sahip olduğu karar alma ve denetim yetkileri, aynı zamanda üyelerin dernek yönetimine katılımının temel aracını oluşturmaktadır. Nitekim üyelerin derneğin yönetim ve karar alma süreçlerine etkin biçimde iştirak edebilmeleri, genel kurul toplantılarına katılmaları, görüş ve önerilerini ortaya koymaları ve gündemde yer alan hususlar hakkında oy kullanmaları suretiyle gerçekleşmektedir. Bu yönüyle genel kurula katılma ve oy kullanma hakkı, dernek üyeliğinin sağladığı en temel yönetsel haklardan birini oluşturmaktadır.

Dernek kurma ve mevcut bir derneğe üye olma haklarında olduğu gibi, derneğin faaliyetlerine ve yönetimine katılma hakkı yönünden de gerçek kişiler ile tüzel kişiler arasında herhangi bir ayrım yapılmamıştır ve her iki grup da eşit hukuki statüye sahiptir. TMK m.68/II hükmünde gerçek veya tüzel kişi ayrımı gözetilmeksizin her üyenin derneğin faaliyetlerine ve yönetimine katılma hakkına sahip olduğunu açıkça öngörülmüştür. Dolayısıyla üyelik sıfatını taşıyan herkes, hukuki niteliğinden bağımsız olarak derneğin karar alma ve yönetim süreçlerine katılabilmektedir. Bu katılım hakkı ise uygulamada ve öğretide ifade edildiği gibi, esas

itibarıyla genel kurul aracılığıyla kullanılmaktadır. Dolayısıyla üyelerin yönetime katılma hakkı, genel kurul toplantılarına iştirak etmeleri, görüşlerini açıklayabilmeleri ve gündemde yer alan konular hakkında oy kullanabilmeleri suretiyle hayata geçirilmektedir.

2. GENEL KURUL TOPLANTILARI

Genel kurulun dernek iradesinin oluşumundaki merkezi rolü, toplantıların ve alınacak kararların belirli usul kurallarına uygun olarak gerçekleştirilmesini gerekli kılmaktadır. Türk Medeni Kanunu'nun 73 ila 81. maddeleri arasında genel kurulun yapısı, toplantı usulü ve karar alma süreçlerine ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Anılan hükümler uyarınca genel kurul, derneğin en yetkili karar organı olarak kabul edilmekte; genel kurulun toplantıya çağırılması, toplantı ve karar yeter sayıları, toplantının yürütülmesi ve gündemin görüşülmesi gibi hususlar belirli usul ve esaslara bağlanmaktadır.

Dernekler, kuruluş işlemlerinin tamamlanmasının ardından kanunda öngörülen süre içerisinde ilk genel kurul toplantısını yapmak ve zorunlu organlarını oluşturmakla yükümlüdür. İlk genel kurul toplantısının gerçekleştirilmesinden sonra ise genel kurulun olağan toplantıları, dernek tüzüğünde belirtilen zamanda ve yönetim kurulunun çağrısı üzerine yapılır. Bununla birlikte, TMK m.74 uyarınca olağan genel kurul toplantısının en geç üç yılda bir gerçekleştirilmesi zorunludur.

Genel kurulun yalnızca olağan toplantılarla sınırlı olmadığı, gerekli hâllerde olağanüstü toplantıya da çağrılabilceği kabul edilmiştir. Bu kapsamda yönetim veya denetim kurulunun gerekli görmesi ya da dernek üyelerinin en az beşte birinin yazılı olarak talepte bulunması hâlinde yönetim kurulu, genel kurulu olağanüstü toplantıya çağırarak yükümlüdür. Yönetim kurulunun kendisine yöneltilen bu çağrı talebini yerine getirmemesi hâlinde ise üyelerden birinin başvurusu üzerine sulh hâkimi tarafından üç üye genel kurulu toplantıya çağırarak görevlendirilebilir.

Genel kurulun toplanmasına ilişkin olarak kanunda olağan ve olağanüstü toplantıların yanı sıra üyelerin bir araya gelmesine gerek olmaksızın karar alınmasına da belirli şartlarla imkân tanınmıştır. Buna göre, bütün üyelerin yazılı katılımıyla alınan kararlar ile üyelerin tamamının kanunda öngörülen çağrı usulüne uymaksızın bir araya gelerek aldığı kararlar geçerli kabul edilmektedir. Bununla birlikte, bu şekilde alınan kararlar olağan genel kurul toplantısının yerine geçmemektedir.

Genel kurulun toplantıya çağırılması da belirli usul kurallarına bağlanmıştır. Buna göre yönetim kurulu, genel kurul üyelerini toplantı tarihinden en az on beş gün önce toplantıya çağırılmalı; toplantının günü, saati, yeri ve gündemi konusunda üyeleri bilgilendirmelidir. Çağrı işleminin usulüne uygun şekilde gerçekleştirilmesinin ardından genel kurulun toplanabilmesi için gerekli olan toplantı yeter sayısının da sağlanması gerekir.

3. GENEL KURUL TOPLANTI VE KARAR NİSAPLARI

Genel kurulun toplanabilmesi için gerekli olan toplantı yeter sayısının sağlanması gerekir. Kural olarak genel kurul, toplantıya katılma hakkına sahip üyelerin salt çoğunluğunun

hazır bulunmasıyla toplanır. Bununla birlikte, tüzük değişikliği ve derneğin feshi gibi derneğin hukuki ve kurumsal yapısını doğrudan etkileyen önemli kararlar bakımından daha yüksek bir toplantı yeter sayısı öngörülmüş ve üyelerin üçte ikisinin katılımı aranmıştır. İlk toplantıda gerekli çoğunluğun sağlanamaması nedeniyle toplantı ertelenir. Ertelemeden sonraki ikinci toplantıda toplantı yeter sayısı bakımından salt çoğunluk aranmaz. Ancak ikinci toplantıya katılan üye sayısının, yönetim ve denetim kurullarının üye tam sayısının iki katından az olmaması gerekir. Bu durumda Türk Medeni Kanunu'na göre derneklerde beş asıl yönetim kurulu ve üç asıl denetleme kurulu üyesi olarak en az sekiz kişi bulunması gerektiğinden bu sayının iki katı dikkate alındığında, genel kurulun en az 16 üyenin katılımıyla toplanması gerektiği söylenebilir.

Ticaret şirketlerinde olduğu gibi derneklerde de asgari toplantı nisabının tüm toplantı boyunca mevcut olması gerekir. Başlangıçta mevcut olan toplantı yeter sayısının genel kurul sırasında bazı üyelerin toplantıyı terk etmesi sonucu asgari nisabın altına düştükten sonra alınan kararlar yok hükmünde sayılır. (Benzer bir içtihad:Yargıtay 11.HD.12.04.1999 gün ve E.1999/575, K.1999/2744).

Genel kurulda kural olarak yalnızca toplantı gündeminde yer alan konular görüşülebilir. Bununla birlikte, toplantıda hazır bulunan üyelerin en az onda birinin yazılı talepte bulunması hâlinde talep edilen konuların gündeme alınması zorunludur. Böylece bir yandan toplantının belirli bir gündem çerçevesinde yürütülmesi sağlanırken diğer yandan üyelerin iradesinin gündeme yansıtılmasına imkân tanınmaktadır.

Genel kurul toplantılarında görüşme ve oylamaya geçilmeden önce bir divan oluşturulur. Divan başkanı, genel kurul toplantılarını yönetir ve görüşmelerin gündeme göre yürütülmesini sağlar. Toplantıda konuşma hakkının gereğinden uzun sürdüren veya toplantının düzenini ve güvenliğini bozan üyenin toplantıdan çıkarılma hakkı, divan başkanına tanınmamıştır. Böyle bir durumda divan başkanı, sorun çıkaran üyenin toplantıdan çıkarılmasını genel kurulun onayına sunmak zorundadır. Genel kurul söz konusu üyenin toplantıdan çıkarılması veya görüşmelere katılmaya devamı hakkında karar verir.

Gündemin görüşülmesinin ardından genel kurul tarafından alınacak kararların hangi çoğunlukla kabul edileceği önem kazanmaktadır. Bu anlamda dernek genel kurullarında karar nisabı da söz konusudur. Genel kurul kararları kural olarak toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğuyla alınmaktadır. Ancak derneğin temel yapısını ve varlığını doğrudan etkileyen tüzük değişikliği ve derneğin feshi kararları bakımından daha ağır bir karar nisabı öngörülmüştür. TMK m.81 uyarınca, ağır karar nisabı gerektiren bu durumlarda, genel kurul kararlarının toplantıya katılan üyelerin üçte iki çoğunluğuyla alınması gerekmektedir.

Bununla birlikte, kanunda belirlenen toplantı karar nisapları artırılabilir. Buna göre tüzüğe hüküm koyularak Kanun'da belirtilen nisabın daha üzerinde daha nitelikli veya daha ağırlaştırılmış nisaplar öngörülebileceği gibi kararların oybirliğiyle alınacağı şeklinde düzenlemeler getirilebilir. Ancak tüzük hükümleriyle kanunda öngörülen asgari karar yeter sayılarının azaltılması veya emredici nitelikteki nisap kurallarının bertaraf edilmesi mümkün değildir.

Ayrıca Dernekler Yönetmeliği'nin 15/A maddesi uyarınca, dernek tüzüğünde bu yönde bir düzenleme bulunması şartıyla genel kurul ve yönetim kurulu toplantılarının elektronik ortamda gerçekleştirilmesi de mümkündür. Aynı hüküm uyarınca elektronik yolla gerçekleştirilen toplantılarda fiziki toplantılara ilişkin toplantı ve karar nisapları aynen uygulanır.

Genel kurulda gerçekleştirilen oylamada oyların eşit çıkması hâlinde, tüzükte açık bir düzenleme bulunması şartıyla başkana üstün oy hakkı tanınabileceği kabul edilmektedir. Tüzükte bu yönde yapılacak bir düzenlemenin, üyeler arasındaki temel eşitlik ilkesini ortadan kaldıracak veya başkana genel kurul iradesi üzerinde belirleyici ve sınırsız bir yetki sağlayacak şekilde yorumlanması mümkün değildir.

Gerek toplantı nisabı gerekse karar nisabına uyulmadan alınan genel kurul kararlarının geçersiz ve hükümsüz olacağı tartışmasızdır. Ancak Yargıtay kararlarında böyle bir durumda bazen iptal bazen yokluk yaptırımı olacağı şeklinde kararlar vermektedir. Esasen bu hususta hükümsüzlüğün şirket genel kurulları bakımından yokluk yaptırımı olacağı şeklinde Yargıtay 11.Hukuk Dairesinin kararları istikrar kazanmıştır. Gerçekten de kanunen belirlenen nisaba uyulmadan alınan karar hukuki işlemin kurucu unsuru olan iradenin oluşmamış olması gözetilerek yok hükmünde sayılması daha isabetli bir yaklaşım olur. Eksik nisapla alınan dernek genel kararları bakımından yargı kararlarında da bir istikrar sağlanmasının uygun olacağını düşünüyoruz.

Dernekler Yönetmeliği m.15/VI hükmünde, toplantıda görüşülen konular ve alınan kararların bir tutanağa yazılacağı ve divan başkanı ile yazmanlar tarafından birlikte imzalanacağı ve tutanağın diğer belgelerle birlikte yönetim kurulu başkanına teslim edileceği öngörülmüştür. Yukarıda belirtildiği gibi divan başkanı ve yazmanların imzasını taşımayan genel kurul tutanağına geçirilen kararların da yok hükmünde olacağını belirtelim.

4. DERNEKLERDE OY HAKKI VE ŞAHSİLİK İLKESİ

Dernek üyeliğinden kaynaklanan temel yönetsel haklardan biri olan oy kullanma hakkı, üyelerin dernek iradesinin oluşumuna doğrudan katılımını sağlayan önemli bir üyelik hakkıdır. Dernekler Kanunu'nun 4/e maddesi uyarınca, dernek bünyesinde oy hakkının kullanılmasına ve kararların alınmasına ilişkin usul ve esaslarının tüzükte düzenlenmesi gerektiği öngörülmektedir. Aynı zamanda TMK'nın 69. maddesinde, her üyenin genel kurulda bir oy hakkı olduğu ve bu hakkın şahsen kullanılması gerektiği hüküm altına alınmıştır.

Oy hakkı, üyelik sıfatından doğan ve doğrudan kanundan kaynaklanan temel bir yönetsel hak niteliğinde olduğundan, dernek tüzüğü ile tamamen ortadan kaldırılması, üyeler arasında eşitsizliğe yol açacak şekilde sınırlandırılması veya hakkın özünü zedeleyen düzenlemelere konu edilmesi mümkün değildir. Bununla birlikte kanun koyucu, bazı üyelik türleri bakımından oy hakkına ilişkin özel düzenlemeler de öngörmüştür. Nitekim TMK m.69 hükmünde onursal üyelerin oy hakkına sahip olmadığı açıkça düzenlenmiştir. Buna göre onursal üyeler, dernek faaliyetlerine katılabilmelerine rağmen genel kurulun karar alma sürecine oy kullanmak suretiyle iştirak edemezler (Yargıtay 7. Hukuk Dairesi'nin 07.04.2011 Tarih ve E.2010/6635 ve K.2011/2265).

Oy hakkının kullanılmasında temel ilkelerden biri, bu hakkın üye tarafından bizzat kullanılması zorunluluğudur. Bu kapsamda dernekler hukukunda vekâleten oy kullanılması kabul edilmemekte olup, üyenin sahip olduğu oy hakkını başka bir kişi vasıtasıyla kullanması mümkün değildir. Nitekim Yargıtay 18. Hukuk Dairesi'nin 16.06.2015 tarihli, E.2015/7793 ve K.2015/10424 sayılı kararında derneklerde vekâleten oy kullanılmasının mümkün olmadığı, vekâleten kullanılan oyların dikkate alınmaması hâlinde genel kurulun toplantı ve karar yeter sayılarına ulaşamaması nedeniyle alınan kararların iptaline karar verilmiştir.

Bununla beraber, oy hakkının kural olarak şahsen kullanılması esas olmakla birlikte, tüzel kişi üyeler bakımından temsil yoluyla oy kullanılması mümkündür. Dernekler Kanunu'nun 6. maddesine göre, tüzel kişi üyeler, genel kurulda yönetim kurulu başkanı veya tüzel kişi tarafından yetkilendirilen kişi aracılığıyla temsil edilir. Bu kişi, tüzel kişi adına genel kurula katılarak oy kullanabilir. Tüzel kişi adına atanan temsilcinin temsil yetkisinin sona ermesi hâlinde ise tüzel kişi tarafından yeni bir temsilci belirlenmesi gerekir.

Temsil yoluyla oy kullanılması halinde, temsilcinin üyenin talimatına aykırı şekilde oy kullanması, kural olarak genel kurul kararının geçerliliğini etkilemez. Ancak bu durum, üye ile temsilci arasındaki iç ilişkide, özellikle vekâlet sözleşmesinden kaynaklanan sorumluluk bakımından sonuç doğurabilir.

Oy hakkı her ne kadar temel bir üyelik hakkı niteliğinde olsa da kanun koyucu bazı hâllerde üyenin karar alma sürecine katılmasını sınırlandırmıştır. Bu kapsamda TMK m.82 uyarınca; dernek üyelerinin, dernek ile kendisi, eşi, üstsoyu ve altsoyu arasındaki bir hukukî işlem veya uyuşmazlık konusunda alınması gereken kararlarda oy kullanması yasaklanmıştır. Tüzel kişi adına oy kullanacak kişi hakkında da aynı oydan yoksunluk söz konusudur.

Bu düzenleme ile amaçlanan, üyenin kişisel menfaatinin bulunduğu durumlarda dernek iradesinin tarafsız ve sağlıklı biçimde oluşmasını sağlamaktır. Söz konusu oy kullanma yasağına rağmen kullanılan oyun, alınan kararın sonucuna etkili olması hâlinde, söz konusu genel kurul kararının iptalle sonuçlanacak hükümsüzlük durumu söz konusu olabilir.

Bununla birlikte elektronik ortamda yapılan toplantılar, oy hakkının şahsen kullanılması ilkesini ortadan kaldırmamakta, yalnızca bu hakkın dijital ortamda kullanılmasına imkân sağlamaktadır. Bu nedenle dijital ortamda genel kurula ilişkin oylamada dernek üyesi elektronik yolla ve e-imzasıyla oyunu bizzat kendisi kullanmalıdır.

Oy hakkı bakımından üyeler arasında eşitlik ilkesinin korunması gerekmektedir. Bu nedenle dernek tüzüğü ile bazı üyelere birden fazla oy hakkı tanınması veya belirli üyelerin oy hakkının tamamen kaldırılması, kanunun öngördüğü istisnalar dışında mümkün değildir. Zira oy hakkı, üyelik sıfatından doğan eşitlik esasına dayalı bir hak olup, tüzük hükümleriyle üyeler arasında hak bakımından farklılık oluşturulması maddi hukuk bakımından geçerli kabul edilemez.

Aynı şekilde genel kurulda oy kullanma herhangi bir şarta bağlanmaz. Özellikle oy kullanmak için genel kurul üyeliğinin kazanılmasından sonra belli bir süre geçmesi, örneğin “bir yıldan az üyeliği olanlar oy kullanamaz” gibi bir şarta tüzükte yer verilemez. Buna karşılık tüzükte aidat veya diğer yükümlükleri yerine getirmediği için bazı üyelerin disiplin cezası

kapsamında üyelikleri askıya alınabilir. Tüzükte disiplin cezasını vermeye yetkili organ, disiplin kurulu veya onur kurulu gibi özel bir organ gösterilebilir. Eğer tüzükte disiplin cezasını vermeye yetkili organ belirtilmemişse genel kurulun disiplin cezasını vermeye yetkili organ olduğu kabul edilir. İşte ister disiplin kurulu isterse genel kurul olsun dernek üyeliği askıya alınan bir üyenin genel kurula katılması ve oy kullanması mümkün değildir. Doktrinde aksi yönde görüşler olsa da eski tarihli bir Yargıtay kararında aidatını ödemeyen üyenin genel kurul toplantısına katılmasını yasaklayan tüzük hükmünü eşitliğe ve dolayısıyla hukuka aykırı görülmemiştir (Yargıtay 2. HD, Tarih ve 16.12.1976, E. 1976/8063, K. 1976/9033).

Oy hakkının bir diğer temel unsuru ise üyenin serbest iradesine dayanmasıdır. Bu nedenle oy kullanma hakkının herhangi bir kayıt, koşul veya şarta bağlanması hukuken mümkün değildir. Üyenin genel kurulda ortaya koyacağı iradenin özgür biçimde oluşması gerektiğinden, üyeye belirli bir yönde oy kullanması amacıyla baskı yapılması, talimat verilmesi veya iradesini etkileyici müdahalelerde bulunulması kabul edilemez. Aynı şekilde üyenin kullandığı oyun gerekçesini açıklamaya zorlanması da oy hakkının niteliğiyle bağdaşmamaktadır.

Oy hakkının hukuka uygun şekilde kullanılabilmesi, yalnızca üyelerin serbest iradelerinin korunmasına değil, aynı zamanda genel kurul toplantılarının kanun ve tüzük hükümlerine uygun biçimde gerçekleştirilmesine de bağlıdır. Bu nedenle toplantı ve karar yeter sayıları ile oylama usullerine ilişkin kurallar, üyelerin yönetime etkin katılımının sağlanması ve alınan genel kurul kararlarının hukuki geçerliliğinin korunması bakımından önem taşımaktadır.

Topaloğlu
Avukatlık Bürosu